

LUONNONHOITO RANNIKKO- JA SAARISTOLUONNON HYVÄKSI

Suomessa ja Virossa

Projektin toiminta ja tulokset 2018–2025

Sisällys

Yhteistyötä rannikkoluonnon hyväksi maalla ja merellä	3
Rannikko-LIFE kunnostuskohteet Suomen Perämereltä Viron rannikolle	4
Rannikon luontotyyppiverkostot kuntoon	6
Pulahdetaan veden pinnan alle	13
Kunnostamisen vaikutukset	16
Rannikkoluonnosta tietoa jokaiselle	18
Rannikko-LIFEn tulokset	20

Rannikko-LIFE-hanke (LIFE17 NAT/FI/000544)

Verkkosivut: <https://www.metsa.fi/projekti/rannikko-life-hanke/>

Hankkeen toiminta-aika: 2018–2025

Budjetti: 8,7 milj. €, josta 60 % Euroopan unionilta.

LIFE on Euroopan unionin ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeiden rahoitusväline, jonka avulla tuetaan EU:n ympäristöpolitiikan toimeenpanoa.

Hankevetäjä: Metsähallitus Luontopalvelut

Kumppanit: Keskkonnaamet (Viron ympäristöhallinto), Raahen kaupunki, Rauman kaupunki, Tallinnan kaupunki, Turun kaupunki, Turun Yliopisto, Varsinais-Suomen ELY-keskus, WWF Suomi

KESKKONNAAMET

Kannen kuva: Meelis Linnamägi

Teksti ja toimitus: Katja Sandgren ja Kimmo Kurkko yhteistyössä kumppanien kanssa.

Ulkoasu ja taitto: KMG Turku

Metsähallitus, Helsinki, 2025

Asianro MH 1343/2025

ISBN 978-952-377-143-7 (pdf)

Hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan komissio tai CINEA ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

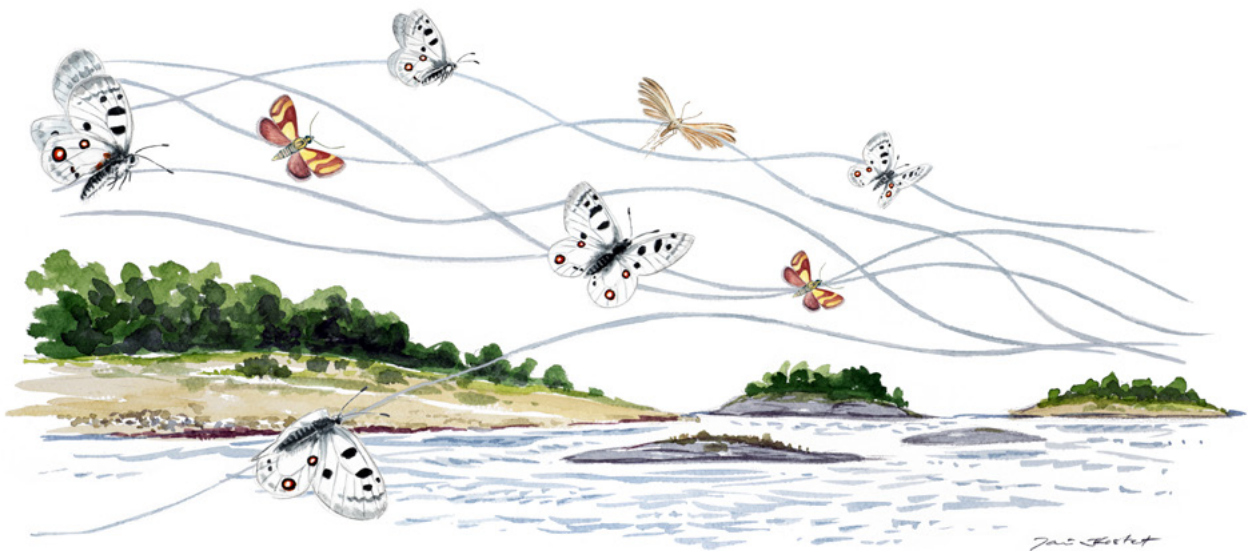
Yhteistyötä rannikkoluonnon hyväksi maalla ja merellä

Suomen ja Viron rannikkoalue sekä saaristo ovat täynnä monimuotoisia alueita, joilla elää monia uhanalaisia lajeja ja ilmastonmuutoksen vaikutuksille herkkiä luontotyyppejä. Avoimet nummet, niityt ja linnustolle tärkeät alueet ovat vähentyneet laidunnusten loppumisen, rehevöitymisen vauhdittaman umpeenkasvun ja vieraslajien leviämisen vuoksi.

Natura 2000 -alueiden verkostolla suojellaan koko Euroopan unionissa tärkeitä luontotyyppejä ja lajeja. Rannikko-LIFE-hankkeessa tavoitteena oli parantaa Natura-alueen tilaa 41 kohteella Suomen ja Viron rannikkoalueilla sekä saaristossa.

Toimivassa elinympäristöjen verkostossa lajit kykenevät liikkumaan alueelta toiselle. Verkoston kohentaminen on nyt ja jatkossa erityisen tärkeää, koska ilmastonmuutoksen vaikutukset alkavat näkyä. Eheä, pohjoiseteläsuuntainen ja hyväkuntoinen luontotyyppien verkosto auttaa lajistoa siirtymään uusille asuinalueille eteläisten käydessä liian kuumiksi tai kuiviksi.

Hoidettavien luontotyyppien verkostot ovat osin päällekkäisiä, ja sama laji voi tarvita elinkaarensa aikana monenlaisia elinympäristöjä. Rannikko-LIFE -hankkeessa Natura-verkoston laatua on parannettu luonnonhoidon avulla.

Teimme toimenpiteitä esimerkiksi kahden apolloperhoslajin auttamiseksi. Kuvitus: Jari Kostet

Hankkeessa oli mukana kuusi kumppania Suomesta ja kaksi Virossa. Hankkeen budjetti oli 8,7 miljoonaa euroa, josta EU:n rahoitusosuus oli 60 prosenttia. Yhdessä kunnostimme merkittäviä rannikon ja saariston elinympäristöjä kuten paahdealueita, rantaniittyjä, lehtoja ja hakamaita Suomen Perämereltä Hangon saaristoon sekä Viron pohjoisrannikolla. Lisäksi pilotoimme laguunin kunnostusta, loimme uusia käytäntöjä vedenalaisen luonnon hoitosuunnitteluun ja kunnostimme jokihelmisimpukan eli raakun kotijokea.

Raivasimme umpeenkasvaneita ympäristöjä, perustimme uusia laidunalueita ja teimme poltoja. Poistimme haitallisia vieraslajeja kuten kurttureusua. Lisäksi täydensimme verkostoja uusilla kohteilla. Toteutimme kunnostuksia myös vapaaehtoisvoimin.

Julkaisimme videoita, viestintäaineistoa ja tutkittua tietoa luonnonhoitoon liittyen. Luontokoulut Suomessa ja Virossa sekä luontopolut, tapahtumat ja näyttelyt tarjosivat tietoa rannikkoluonnosta.

Rannikko-LIFE kunnostuskohteet Suomen Perämereltä Viron rannikolle

Rannikko-LIFE-hankkeen kunnostuskohteet sijaitsevat 41 Natura-alueella, jotka edustavat rannikkoalueen monimuotoista maa- ja meriluontoa.

Suomessa kunnostuskohteet sijaitsevat 37 Natura-alueella Perämereltä Saaristomerelle.

Perämeren alueen pohjoisimmassa perukassa sijaitsee Perämeren kansallispuisto. Se muodostuu noin 30 matalasta moreenisaaresta ja luodosta, joita ovat muovanneet aallokko, ahtojät ja maan kohoaminen. Maaperä on kuin Suomi pienoiskoossa: maisema vaihtelee kasvittomista kiviluodoista rantaniittyihin ja lehtometsään. Saarista löytyy myös pieniä järviä eli kluuveja sekä tunturimaisen harvaa metsää ja varpuskasvustoa. Perämeren saarilla pesii noin sata lintulajia. Puiston tunnuslintu on lapintiira. Tornionjoki ja Kemijoki laskevat mereen runsaasti makeaa vettä, minkä myötä Perämeren vesi on Itämeren makeinta murtovettä.

Merenkurkun luonnon maisema on kivikkoista saaristoa ja Merenkurkkua voidaankin kutsua ”Kivien valtakunnaksi”. Se on täynnä viimeisen jääkauden ja maankohoamisen jälkiä. Maan jatkuva kohoaminen paljastaa yhä uusia karikoita. Alueella elää äärimmäisen uhanalainen meriharjus, joka on Pohjanlahden kotoperäinen laji, eikä sitä esiinny missään muualla maailmassa. Lisäksi Merenkurkun saaristo yhdessä Ruotsin Korkearannikon kanssa on Suomen ainoa luonnonperintökohde Unescon maailmanperintöluettelossa.

Selkämerellä kohtaavat pohjoisen ja etelän maa- ja meriluonto. Selkämerellä sijaitsee myös Selkämeren kansallispuisto, joka oli ensimmäinen varsinaisia vesialueita ja meren pohjaa suojeleva puisto. Selkämerellä ravinnepitoisuudet ja rehevöitymistaso ovat selvästi alhaisempia kuin muualla Itämeressä. Selkämeren ulappa-alueilla veden vaihtuminen on rannikon avoimuuden vuoksi tehokasta ja vedet pysyvät kirkkaampina. Ulkosaariston kätköistä löytyvät lintuluodot ja ulkosaaristo ovatkin haahkojen valtakuntaa. Preiviikinlahti on myös tärkeä lintujen pesimä- ja levähdysalue. Preiviikinlahden rantojen merenrantaniityt ovat kehittyneet entisille laidunmaille ja vedestä maankohoamisen myötä paljastuvalle uudelle maalle.

Saaristomeren kansallispuiston alueeseen kuuluu noin 2000 mannerjään ja aaltojen muokkaamaa saarta ja luotoa, joista tunnetuimmat saaret ovat Jungfruskär, Jurmo, Utön majakkasaari ja Örön linnakesaareke. Saarten luonto on poikkeuksellisen monimuotoinen. Saaristomeren luonnosta löytyy runsaskukkaisia rantakasveja, lajirikkaita lehtoja ja reheviä niittyjä pähkinäpensaineen. Saaristoluonnon erikoisuuksiin kuuluvat esimerkiksi rantaniityt ja perinnemaisemat.

Hiekkarannan kasveja. Kuvitus: Jari Kostet.

Viron rannikkoalueella tehtiin kunnostustöidenpiteitä neljällä Natura-alueella.

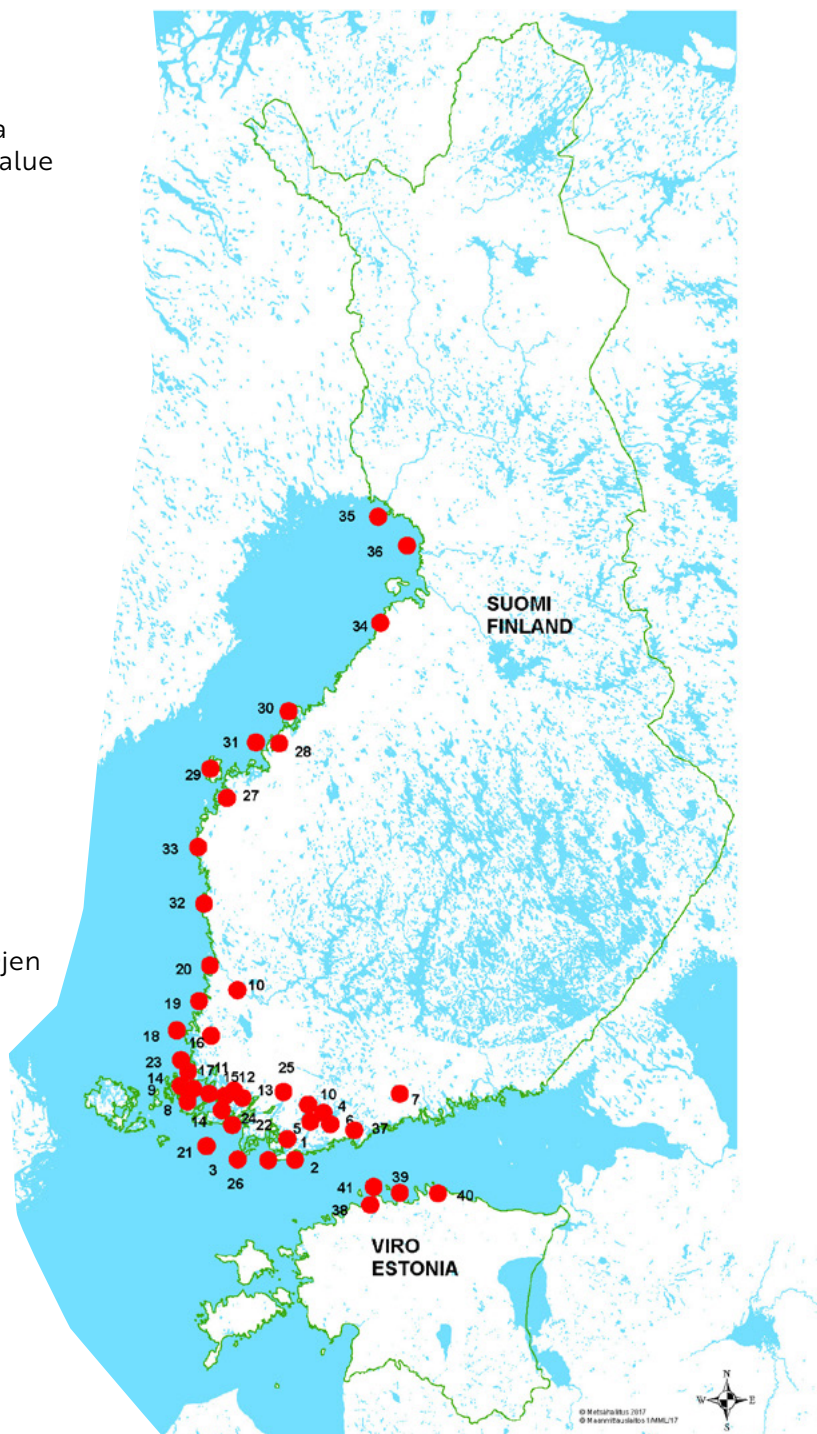
Paljassaare on usean lintulajin pesä- ja levähdyspaikka. Jopa 233 eri lintulajia on havaittu alueelta. Maisema on monimuotoinen sisältäen niittyjä, pensaikkoa ja merimatalikkoa. Lisäksi Paljassaare sijaitsee lintujen muuttoreitillä.

Kolga lahe sisältää saaria ja rannikkoaluetta. Alueelta arvokkain luontotyyppi on variksenmarjadyynit.

Lahemaa on yksi tärkeimmistä metsiensuojelualueista Euroopassa. Lisäksi alueelta löytyy vaikuttava Pohjois-Viron klintti eli laaja ranta-jyrkänne. Hankkeen yksi avainlajeista löytyy Lahemaalla sijaitsevan joen pinnan alta: jokihelmisimpukka eli raakku. Jokihelmisimpukat elävät Virossa enää tässä yhdessä joessa.

Aegna on pieni saari, joka sijaitsee Tallinnan kaupungin lähellä. Saarella kasvaa tiheää mänty ja kuusivaltaista metsää. Merenrantaniitty ja metsäiset dyynit ovat ominaisia saarelle.

1. Tapelsåsen-Lindöviken-Heimlax
2. Tammisaaren ja Hangon saariston ja Pohjanpitäjänlahden merensuojelualue
3. Tulliniemen linnustonsuojelualue
4. Karkali, Suurniemi ja Mailan alueet
5. Kalkkimäki ja Laukmäki
6. Lohjanjärven alueet
7. Lemmenlaakson lehto
8. Houtskärin lehdot
9. Iniön saaret
10. Lemulanrinne
11. Hulaholmi-Kluuvi
12. Ruissalo
13. Rauvolanlahti
14. Seilin saaristo
15. Pakinaisten saaristo
16. Untamala
17. Keistiön fladat
18. Uudenkaupungin saaristo
19. Rauman saaristo
20. Preiviikinlahti
21. Saaristomeri
22. Paraisten harjusaaret
23. Katanpää
24. Utiskuuva
25. Vuorelanmäki
26. Örö
27. Södra Stadsfjärden-Söderfjärden-Öjen
28. Lapuanjokisuisto-Bådaviken
29. Merenkurkun saaristo
30. Luodon saaristo
31. Uudenkaarlepyyn saaristo
32. Kristiinankaupungin saaristo
33. Närpiön saaristo
34. Raahen saaristo
35. Perämeren kansallispuisto
36. Perämeren saaret
37. Meiko - Lappträsk
38. Paljassaare
39. Kolga lahe
40. Lahemaa
41. Aegna

Laidunnusta Sundholmissa. Kuva: Meelis Linnamägi.

Rannikon luontotyyppi- verkostot kuntoon

Toimenpiteet ennen luonnonhoito- toimia

Ennen kunnostustoimenpiteitä selvitimme suojelualueiden lajistoa maalla ja merellä ja varmistimme, ettei toimenpiteistä aiheudu haittaa eri lajistoille kuten linnuille, kovakuoriaisille, hämähäkeille, perhosille, sammalille ja putkilokasveille. Lisäksi inventoimme kulttuuriperintöarvoja ja löysimme yhteensä 65 uutta arkeologista kohdetta. Hoitotoimenpiteet kohteille on suunniteltu etukäteen, jotta alueen lajit hyötyisivät kunnostuksesta parhaalla mahdollisella tavalla ja kunnostus olisi mahdollisimman onnistunut kokonaisuus.

Arvokkaat perinnemaisemat

Laidunnus ja niiton ylläpitämät niityt, kedot, hakamaat ja metsälaitumet ovat perinnebiotooppeja. Laiduntamisen avulla elinympäristöjä ja

lajeja suojellaan, ja perinnemaisemaa säilytetään tuleville sukupolville. Tämän uhanalaisen elinympäristön hoito on yksi merkittävimmistä keinoista torjua luontokatoa. Perinnebiotooppien lajikirjo on erittäin suuri, esimerkiksi kasvilajeja voi olla yli

Ylämaankarjaa Paljassaaressa. Kuva: Matis Mägi.

35 vain yhden neliömetrin alueella. Lisäksi monet lajit ovat erikoistuneet niittyjen elinympäristöihin ja joihinkin siellä esiintyviin mesikasveihin tai laidunnuksen tuottamaan lantaan, eivätkä ne tule toimeen missään muualla.

Rannikko-LIFE -hankkeessa ylläpidimme perinnemaisemia kunnostamalla laidunalueita. Esimerkiksi poistimme ja niitimme pensastoa sekä perustimme uusia laidunalueita. Osassa kohteilla laidunnus jatkuu vielä hankkeen jälkeen.

Saariston entinen perinnemaisema eloon

Rauman saaristossa laitumia aidattiin ja kunnostettiin yhteensä reilu 100 hehtaaria. Palautimme alueita aikaan, jolloin saaristo oli asuttu ja laidunnus sekä kotitarvehakkuut olivat automaattisesti pitäneet maisemaa avoimempuna.

Raivauksin ja laidunnuksen avulla on pyritty parantamaan esimerkiksi uhanalaisen nummimattaran elinolosuhteita. Laidunnus ja perinnebiotooppien kunnostaminen palvelevat myös retkeilyä ja auttaa virkistyskäyttäjiä ymmärtämään paremmin entistä elämää saaristossa. Avoimempi ympäristö luo viihtyisyyttä ja laiduneläimet iloa ja vaihtelua luonnossa liikkujille.

Maatiainen ry myönsi Raumalle kunniakirjan vuoden 2023 perinnemaisemasta Nurmeksen Päivärannan Pinokarin alueelle.

Merenrantaniitty

Merenrantaniityillä on iso rooli luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä. Kasvillisuuden ja hyönteisten lisäksi tämä uhanalainen elinympäristö on erityisen tärkeitä linnustolle, joista erityisesti kahlaajat kuten punajalkaviklo, tylli ja töyhtöhyppä pesivät ja ruokailevat rantaniityillä. Merenrantaniittyjä uhkaa umpeenkasvu, jota aiheuttavat typpilaskeuma, ilmastonmuutos ja Itämeren rehevöityminen. Rannikko-LIFE -hankkeessa umpeenkasvua torjuimme erilaisilla menetelmin. Esimerkiksi Perämeren kansallispuistossa Pensaskarissa kunnostimme niittyjä raivaamalla katajikkoo ja havupuustoa. Kohteen jatkohoidosta huolehtivat lampaat.

Lampaita työssään Rauman saaristossa.
Kuva: Kustaa Elsilä.

Laiduntajat eli lampaat, hevoset tai naudat saavat luonnonlaitumilta monipuolista, lajinomaista ravintoa. Samalla ne pitävät kasvillisuuden matalana ja estävät pensoittumisen.

Perinnebiotoopin hoitajat Perämeren kansallispuistossa. Kuva: Jussi-Tapio Roininen

Ulkosaariston pienialaisten kohteiden kunnostus

Ulkosaariston luodoilla ja saarten rannoilla on monenlaisia, pieniä ja avoimia elinympäristöjä. Kedot, nummi- ja niitty laikut sekä pikkuruiset hiekkarannat muodostavat monipuolisen, mutta haavoittuvasen ympäristön. Pienialaiset luontotyypit ovat äärimmäisen herkkiä ympäristön muutoksille. Pienikin muutos voi johtaa lajiston häviämiseen alueelta kokonaan. Teimme kunnostustoimia esimerkiksi Raahen saaristossa.

Apolloverkoston kunnostus

Isoapolloperhonen on Saaristomeren lippulajivalaji, joka on Suomessa erittäin uhanalainen ja rauhoitettu perhoslaji. Isoapollo eli apollo on kookas valkoinen perhonen, joka on hyvin paikkauskallinen ja hyvä lentäjä.

Isoapollo harvinaistui nopeasti 1950-luvulta lähtien. Nykyään lajin vahvin kanta painottuu Suomessa lounaiseen saaristoon. Vuoden 2019 kartoituksessa isoapollonkannan havaittiin kutistuneen merkittävästi Saaristomerellä. Yksi keskeinen uhanalaistumistekijä on isoapollon elinalueiden muutos. Aurinkoiset ja lämpimät kedot ja niityt sekä kalliot kasvavat umpeen. Samalla häviävät aikuisille perhosille tärkeät mesikasvit, joista isoapollon toukka käyttää ravinnokseen isomaksaruohoa. Rannikko-LIFE -hankkeessa olemme raivanneet ja kulottaneet katajikoita, jotta on saatu lisättyä isoapollon elinympäristöä.

Myös pikkuapollo tarvitsee apua. Pikkuapolloperhonen on uhanalaisluokituksessa vaarantunut laji sekä kiireellisesti suojeltava. Mieluiten pikkuapollo liihottaa saarella, jossa perinnemaisemien ja lehtojen määrä on korkea. Pikkupollon elinympäristöjä paransimme ohjaamalla kohteille puuston raivauksia sekä laidunnusta. Pikkupolloja hoidimme Saaristomeren suojelualueilla.

Linnut kuten haahka, karikukko (kuvassa) ja luotokirvinen pesivät ulkoluodoilla tai levähtävät niillä muuttomatoillaan. Kuva: Suvi Saarnio.

Isoapollon ruokailulennot saattavat ulottua satojen metrien päähän kotikalliolta. Kuva: Jaakko Ruola.

Erakkokuoriainen esiintyy Suomessa vain Turun alueella. Kuva: Emma Kosonen.

Lehtojen kunnostus

Lehdot ovat runsaslajisimpia metsäelinympäristöjämme. Lehtoja hoidimme esimerkiksi Karkalin luonnonpuistossa, jossa kuusia vähentämällä on avattu tilaa lehtipuille ja pähkinäpensaille. Lahemaalla raivasimme tilaa niitylle purkamalla alueelta vanhoja neuvostoajan sotilasrakenelmiä. Kolme vuotta kunnostamisen jälkeen, kohde on muuttunut monimuotoiseksi perinne- ympäristöksi, jossa tulevaisuudessa on tilaa myös lehdon kasvulle.

Turun Ruissalon Natura 2000 -alue oli laajin hankkeen hoidossa olevista lehdoista, missä tammi- ja jalopuumetsiä hoidettiin yli 48 hehtaarin alueella Ruissalossa. Suomen laajimmat luonnonvaraiset tammi- ja jalopuumetsät sijaitsevat Ruissalon saarella, jotka tarjoavat elinympäristön suurelle joukolle vaateliaita ja uhanalaisia lajeja. Ruissalon metsät ovat merkittävä elinympäristö erityisesti useille lahoppuusta riippuvaisille sienille ja selkärangattomille. Monen vanhoista jalopuumetsistä riippuvaisen lajin maamme

Kunnostimme talvehtimispaikkoja lepakoille.

laajimmat tai jopa ainoat populaatiot ovat Ruissalossa.

Hoitotoimien tavoitteena oli vähentää Ruissalon jalopuumetsien ja lehtojen tilaa heikentävien nopeakasvuisempien sekapuulajien kilpailua ja kuusettumista, sekä samalla edistää tammen uudistumista. Lisäksi hoitotoimilla pyrittiin rajoittamaan vierasperäisten puulajien ja muiden vieraslajien leviämistä.

Rannikko-LIFE- hankkeen aikana istutettiin myös Ruissalossa sijaitsevan Kansanpuistontien varrelle uusia lehmäksiä täydentämään vanhaa puukujannetta. Vanhat puukujanteet ovat tärkeitä elinympäristöjä muun muassa suojellulle erakkokuoriaiselle. Siivosimme myös Ruissalon metsäalueilta kartoitusten yhteydessä löytyneet 160 roskaantumiskohdetta.

Paahdealueet

Avoimet paahteiset alueet kuten harjusaarten hiekkarannat, kedot ja nummet ovat monien hyönteis- ja kasvilajien ainoita elinympäristöjä, joissa ne menestyvät. Yksi Harjusaarten tärkeimmistä kasvilajeista on kangasajuruoho. Sen varassa elää useita uhanalaisia lajeja, kuten verikirjokoisa, jonka toukka elää ajuruoholla.

Paahdealueet kasvavat nopeasti umpeen. Rannikko-LIFE -hankkeessa raivasimme ja kulotimme katajikkoo ja nuoria puita sekä perustimme laitumia. Hoitotoimilla on lisätty muun muassa ajuruohon elintilaa. Ajuruohon levittäytyessä uusille alueille parannetaan myös siitä riippuvaisten lajien mahdollisuuksia selviytyä tulevaisuudessa.

Vapaaehtoisten tärkeä panos luonnonhoitotyöhön

Kanssamme rannikkoluontoa hoitamassa olivat vapaaehtoiset. Heidän ansiostaan monen lajin elinympäristöjä on saatu merkittävästi parannettua. Rannikko-LIFE -hankkeen aikana vapaaehtoiset ovat tehneet arvokasta työtä umpeenkasvaneilla niityillä, nummilla ja lintusaarilla.

Suomessa WWF on vastannut suurimasta osasta hankkeen talkooleirien järjestelyistä. WWF järjesti yhteensä 19 talkooleiriä, joille osallistui 297 vapaaehtoista. Talkoolaisten pääasiallisena työnä oli perinneympäristöjen kunnostusta raivaamalla, hakkuutähdettä keräämällä sekä niittyjä ja ruovikkoa niittämällä. Lisäksi leiriläiset poistivat vieraskasvilajeja kuten kurturuusua useilta kohteilta sekä keräsivät rannoille ajautunutta roskaa.

WWF:n tavoitteena on käyttää talkoolaisten työpanos mahdollisimman tehokkaasti luonnon hyväksi tehtävään työhön. Leirikohteiksi valitaan kohteita, joissa talkootyö on kustannustehokkain vaihtoehto ja joihin ei esimerkiksi maastosta tai syrjäisestä sijainnista johtuen päästä konevoimalla.

Kulutus käynnissä Saaristomerellä Paraisten harjusaarilla Jurmossa. Kuva: Jani Virtanen.

Umpeenkasvanutta ranta-aluetta Hangon Täktomin merenlahdella ennen kunnostustoimia. Kuva: Esko Tainio.

Sama alue ruovikon niiton jälkeen. Kuva: Sami Isoaho.

Yhteensä vapaaehtoiset tekivät 2272 henkilötyöpäivää, joka vastaa noin 10 henkilötyöpäivää. Tämä on valtava panostus luonnonsuojelutyöhön. Esimerkiksi Katanpään linnakesaarella Kustavissa WWF järjesti kaksi pitkää leiriä ja kaksi polttoleiriä, joilla kunnostettiin vanhoja rantaniittyjä sekä raivattiin merilintujen pesimäkallioita. Työpanos yli yhteensä 144 henkilötyöpäivää. WWF:n järjestämät talkooleirit jatkuvat hyvässä yhteistyössä Metsähallituksen kanssa myös Rannikko-LIFE-hankkeen jälkeen.

Virossa Mohnin ja Rammun saarilla vapaaehtoiset ovat poistaneet ja polttaneet nuoria mäntyjä. Pudisoo joella ja Altja joella vapaaehtoiset auttoivat rakentamaan veden virtausrakenteita, kalojen kutualueita ja niittivät joenrantaniittyjä.

Yhteensä 52 leiriä, 652 vapaaehtoista ja 241 päivää Suomessa ja Virossa.

Kurtturuusun torjuntaa monin eri keinoin

Vieraslaji kurtturuusu valtaa elintilaa rannikolla ja tuhoaa luonnon monimuotoisuutta. Sitkeä kurtturuusu on Koillis-Aasiasta kotoisin oleva vieraslaji, joka tuotiin Eurooppaan alun perin koristekasviksi. Kasvi leviää pihoilta ja tienvarsilta muun muassa lintujen mukana. Marjat leviävät myös veden mukana uusille alueille. Kurtturuusun juurakko kasvaa läpitunkemattomaksi tiheiköksi ja lopulta kurtturuusu syrjäyttää alkuperäisen merenrantalajiston täysin. Kurtturuusun poistaminen vaatii aikaa ja sitkeyttä. Hankkeessa torjuimme kurtturuusua eri menetelmin, esimerkiksi kaivamalla, kestopressulla peittämällä, näivettämällä eli leikkaamalla kasvin vihreät osat kolmesti kesässä sekä torjunta-aineella.

Viron Paljassaarella kokeilimme kurtturuusun poistamista laiduntamalla vuosien 2019–2023 aikana. Ylämaankarja osoittautui tehokkaaksi kurtturuusun torjuntakeinoksi yhdistettynä yleisimpiin menetelmiin erityisesti kuivalla kaudella.

Yhteensä 52 leiriä, 652 vapaaehtoista ja 241 päivää Suomessa ja Virossa.

Kuva: Meelis Linnamag.

Kuva: Petteri Tolvanen.

Kuva: Teemu Niinimäki.

Kokonaisvaltaista vieraslajin poistoa Ruissalossa ja Lahemaalla

Turun Ruissalossa Rannikko-LIFE -hankkeessa tehtiin kattava vieraslajikartoitus ja vieraslajisuunnitelma, jonka perusteella jatkettiin jo ennen hanketta aloitettua työtä vieraslajien poistamiseksi. Torjuimme muun muassa jättiputkea, jättipalsamia, komealupiinia, kurtturuusua, espanjansiruetanaa, sekä haitallisia pienpetoja minkkiä ja supikoiraa.

Viron Lahemaan kansallispuiston dyynialueilta Rannikko-LIFE -hankkeessa poistettiin vuorimäntyä, joka on vienyt elintilaa alkuperäiseltä lajistolta. Kolga Bay saarilla tehtiin pienpetopyyntiä lintujen pesimapaikkojen turvaamiseksi. Hankkeen aikana tehtiin 21 pyyntireissua, jonka aikana esimerkiksi 29 supikoiraa poistettiin. Saa-liiksi metsästäjät keräsivät samalla satoja litroja roskaa.

Vieraslajien torjuntatoimet jatkuvat hankkeen jälkeen usealla kohteella.

Sinäkin voit auttaa! Jos kotisi tai mökkisi lähellä kasvaa luontoon karanneita kurtturuusuja, pyydä maanomistajalta lupa ja ota ruusun torjunta kesäprojektiksi esimerkiksi näivettämällä.

Torjuntaohje:

- <https://www.metsa.fi/projekti/rannikko-life-hanke/kurtttulehtiruusun-torjunta-rannikko-life-hankkeessa/>
- vieraslajit.fi

Kurtturuusun torjuntaa Merenkurkussa. Kuva: Meelis Linnamägi.

Kuva: Essi Keskinen

Pulahdetaan veden pinnan alle

Viisi suunnitelmaa saaristoluontoa varten

Saaristoluonnon hoidon suunnittelussa on otettu huomioon niin maa- kuin vedenalainenkin luonto. Hankkeessa toteutettiin ja päivitettiin viisi hoitosuunnitelmaa, joissa on huomioitu vedenalainen luonto ensimmäistä kertaa kokonaisuudessaan. Hoidon ja käytön suunnittelussa saaristoalueilla on pyritty muun muassa sovittamaan yhteen luonnonsuojelu ja virkistyskäyttö.

Tutustu hoito- ja käyttösuunnitelmiin:

- **Perämeri**
- **Saaristomeri**
- **Viro Kolga Lahe**
- **Aegna**
- **Paljassaare**

Täktominlahden kunnostuksesta oppia

Veden alla esiintyvä uposvesikasvi tähkä-ärviä ei ole vieraslaji, vaan Suomessa yleinen laji erityisesti matalissa lahdissa. Se kasvaa parhaimmillaan jopa 3,5 metriä pitkäksi. Se leviää juurakon lisäksi kasvinosista ja erittää eräänlaista kasvimyrrkyä, joka estää tai hankaloittaa muiden kasvien kasvua. Näin on tapahtunut myös Hankoniemen Täktominlahdella, jossa tähkä-ärviä on vienyt elintilaa alkuperäiseltä lajistolta. Lisäksi se haittaa virkistyskäyttöä ja on heikentänyt veden vaihtuvuutta lahdella.

Täktominlahti on laaja matala lahti ja suuri-kokoinen flada, joka on aikanaan ollut hyvin vähäkasvinen, kirkasvetinen ja hiekkapohjainen lahti. Hankkeen alussa se oli liettynyt ja runsaan vesikasvuston valtaama. Paikalliset vesienhoito-yhdistykset ovat rakentaneet kosteikkoja, joiden avulla lahden valumavesien ravinne päästöjä on onnistuttu pienentämään. Rannikko-LIFE -hankkeessa lahden ravinnekuormaa pyrittiin vähentämään entisestään niittämällä lahden vallannutta vesikasvillisuutta.

Kokeilimme vesikasvillisuuden niittoa niittokoneella, mitä toistettiin kolmena peräkkäisenä vuotena. Kokeilu osoitti, että niitto ei pienentänyt tähkä-ärviän määrää, mutta toisaalta tähkä-ärviän määrä ei myöskään lisääntynyt. Kokeilusta saatiin arvokasta oppia lahden kunnostuksen käytännön toteutuksesta. **Lue lisää.** Sisältää muun muassa muistilistan vesistökunnostushankkeeseen ryhtyville.

https://www.metsa.fi/wp-content/uploads/2025/02/taktominlahti_kunnostuspi-lotin_loppuraportti.pdf

Jokihelmissimpukoiden poikasten kasvat

Jokihelmissimpukka eli raakku on Virossa vaarassa hävitä. Ennen yleisenä tavattu laji elää enää yhdessä joessa, jossa sen kanta on pieni ja vähennemässä.

Ensimmäistä kertaa Virossa autettiin palauttamaan äärimmäisen uhanalaista jokihelmissimpukapopulaatiota. Nuoret simpukat kamppailevat selviytyäkseen ja tarvitsevat apua. Rannikko-LIFE-hankkeessa 10 000 nuorta raakkua sijoitettiin jokien aitauksiin, missä niitä hoidetaan seuraavat kymmenen vuotta, kunnes ne selviävät itsenäisesti.

Lisäksi raakun kotijokea ja sen yläpuolisia puroja kunnostettiin. Esimerkiksi poistimme majavan patoja tulvan estämiseksi, rakensimme joenvirtausrakenteita veden virtauksen parantamiseksi, teimme kutupaikkoja taimenille ja niitimme joenvarsiniittyjä apolloperhosia varten.

Täktominlahti vuonna 2021. Kuva: Julia Nyström.

Raakut elävät vanhoiksi, jopa 120-vuotiaiksi.

Turun Ruissalon kosteikon kunnostus

Rannikko-LIFE -hankkeen aikana Ruissalon saarelle Kallanpään peltoalueelle perustettiin luonnon monimuotoisuutta lisäävä kosteikko. Tukimme aiemmin pitkään viljelykäytössä olleen peltoalueen salaojat, ja kaivoimme pellon alavimpaan kohtaan altaan. Tavoitteena on, että vettä viivytämällä peltoalue muuntuu vähitellen luontaisen kasvittumisen ja kehittymisen myötä kosteikkoympäristöksi.

Ruissalossa on hyvin niukasti metsäisiä kosteikkoympäristöjä, ja niiden lisäämisellä on suuri merkitys monimuotoisen lajiston säilyttämisessä. Kosteikon kehittymisen eri vaiheissa hyötyviä lajeja ovat todennäköisesti esimerkiksi lepakot, sammakkoeläimet sekä sudenkorennot ja muut hyönteiset. Myös monille vesi- ja kahlaajalinnuille kosteikot ovat tärkeitä elinympäristöjä. Heti kosteikon valmistumisen jälkeen alueella havaittiin yli sata sinisorsaa ja tavia.

Ylämaankarjaa ja lampaita Örössä. Kuva: Jarmo Vehkakoski.

Kunnostustoimenpiteiden vaikutukset

Kohteiden kunnostamisen jälkeen kunnostustoimenpiteiden vaikutusta seurataan. Osassa kohteissa teimme tarkempaa seurantaä esimerkiksi kasvivuutujen avulla. Seurantojen perusteella suurin osa seurattavista kohteista on kunnostamisen jälkeen erinomaisessa kunnossa. Luonnonhoitotyöt ovat parantaneet merkittävästi Rannikko-LIFE-kohteiden elinympäristöjä.

Rannikko-LIFE -hankkeessa seurasimme myös kunnostamistoimien vaikutusta punkkien määrään, apolloperhosiin ja lintuihin.

Laidunnus ei vaikuta punkkien runsauteen

Keskeinen suojelutoimi suojelualueilla on laiduntaminen, jolloin laiduntajat esimerkiksi lampaat ja karja auttavat ylläpitämään perinnemaisemia. Laiduntaminen lisää luonnonarvoa, mutta samalla laidunnus voi myös lisätä punkkien määrää ja siten laiduntamisella voi olla ei-toivottuja vaikutuksia. Vuosina 2019 ja 2024 kerättyjen tietojen perusteella olemme osoittaneet, että Varsinais-Suomen aiemmin hylättyjen puoliluonollisten niittyjen ennallistaminen ja laiduntaminen ei vaikuta punkkien runsauteen tai näiden punkkisataman tautien esiintyvyyteen (pääosin Borelia).

Ylämaankarja työssään Paljassaaressa. Kuva: Matis Mägi.

Apolloperhonen tarvitsee yhä apua

Turun saaristossa esiintyvän apolloperhosen määrä vähenee dramaattisesti. Apolloperhonen suosii avoimia elinympäristöjä, mutta se kärsii, kuten monet muutkin lajit, elinympäristön pöytäsoittumisesta. Saaristossa puuttomia elinympäristöjä perinteisesti ylläpidetään poistamalla ja polttamalla matalakasvuista ja tehokkaasti maata peittäviä katajapensaita. Kuuden vuoden aikana kerätyn tiedon perusteella osoitimme, että perinteinen kunnostustoimi voi hyödyttää apolloperhosta, koska se muuttaa dramaattisesti kasvillisuutta ja tarjoaa kukkia, joita aikuiset apolloperhoset tarvitsevat. Valitettavasti apolloperhosen vähentyminen jatkui tarkastelujakson aikana sekä ennallistetussa että ennallistamattomassa elinympäristössä.

Paljassaaressa lintujen ja laidunnuksen mukavaa yhteiseloä

Virossa Paljassaren kunnostuskohteella muuttolintujen ja pesivien lintujen määrää seurattiin ennen ja jälkeen kunnostustoimenpiteiden. Paljassaren elinympäristö on parantunut merkittävästi ja samalla lintujen elä Paljassaaressa. Neljän lintulaskennan perusteella kunnostustoimenpiteillä on myönteinen vaikutus lintuihin. Eri lajien määrä on yleisesti vähentynyt, mutta ilahduttavasti merkittävien pesivien lintulajien määrä on lisääntynyt viidellä lajilla.

Ruissalon luontokoululla vierailee vuosittain noin 4 000 oppilasta Turun kouluista. Opetus perustuu valtakunnallisiin opetussuunnitelmiin ja tukee niissä asetettuja kestävän kehityksen tavoitteita. Kuva: Nina Puistovaara.

Rannikkoluonnosta tietoa jokaiselle

Hankkeen aikana perustetut kolme pysyvää luontopolkua kuljettavat luontotiedon äärelle. Ne löytyvät Raahen Taskun saarelta, Saaristomeren Seilistä ja Turun saariston Pähkinämaalta. Lisäksi hankkeen kunnostuskohteilta löytyy infotaulu kertoen alueen luonnosta ja luonnonhoidosta.

Luontokoulutoimintaa Suomessa ja Virossa

Luontokoulussa opitaan liikkumaan vastuullisesti luonnossa sekä havainnoimaan ja tutkimaan ympäristöä, sekä kehitetään omien kokemusten ja elämysten kautta myönteistä luontosuhdetta. Tavoitteena on samalla lisätä tietämystä luonnon suojelemisen tärkeydestä.

Rannikko-LIFE -hankkeessa edistettiin luonto-opastusta ja luontokoulutoimintaa Ruissalossa. Esimerkiksi kehitimme digitaalista opastusta, tuotimme oppimateriaalia luontokoululle. Lisäksi Ruissalossa sijaitsevalle lammelle rakensimme opetus- ja opastuskäyttöön laiturin ja kodan.

Virossa luontokeskus Aegnassa järjestetään joka vuosi kesäleirejä lapsille. Hankkeen aikana laadimme opetusohjelman ulkona oppimiseen yhden ja kahden päivän leireille. Lahemaalla rakensimme liikuteltavan näyttelyn kertoen luonnonhoitotöistä, jota hyödynnetään opetuksessa.

Lintuja Hangon Tulliniemessä. Kuvitus: Jari Kostet

Tutustu rannikkoalueen luontoon ja lajeihin:

- Rannikko-LIFE
- <https://www.metsa.fi/projekti/rannikko-life-hanke/hankkeen-videot/>

Tutustu Ruissalon luontoon:

- Ruissalon saaren luonto
- Naturen på ön Runsala
- The Nature of Ruissalo Island
- Ruissalon saaren luonto - Kuvailutulkattu
- Ruissalo – Turun saariston helmi
- Runsala – Åbo skärgårdens pärla
- Ruissalo – the Pearl of the Turku Archipelago
- Ruissalo – Turun saariston helmi - Kuvailutulkattu

Rannikko-LIFEn tulokset

Kuvitus: Jari Kostet

Toimittiin **41** Natura-alueella

Perustettiin **81** ha uusia suojelualueita

Laadittiin **5** hoito- ja
käyttösuunnitelmaa

Kunnostettiin:

Perinnebiotooppeja yli **800** hehtaaria

Lehtoja lähes **250** hehtaaria

Paahtalueita yli **200** hehtaaria

Ulkosaariston avoimia elinympäristöjä
111 hehtaaria

Apolloverkoston elinympäristöä yli

42,5 hehtaaria

Jokia yli **5** kilometriä

Perustettiin **1** kosteikko

Poistettiin vieraslajeja yli **140** hehtaarin
alueelta

Yli **650** talkoolaista osallistui kunnostuksiin

Yli **240** henkilöä työskenteli hankkeessa

Ostopalveluihin käytettiin **2,6** miljoonaa euroa